

Spelmännen omkring Malgomaj (och några till)

Hur kommer en uppländsk spelman på idén att fördjupa sig i spelmännen kring Malgomaj?

Anledningen till att jag intresserat mig för folkmusiken i södra Lappland i allmänhet och spelmännen kring Malgomaj i synnerhet är att min hustru (Agneta Sjödin) farmor härrör från Nordansjö på Malgomajs norrsida och när jag, för något år sedan, fick klart för mig att hustruns far och Alfred Nilsson i Marsvik var tremänningar så bestämde jag mig för att jag ville veta mer om Alfred Nilsson.

Inspiration till detta hittade jag också i *Slatta fra Västerbottn* där det finns, inte bara uppteckningar, utan också litet info om det som togs upp under de inspelningar som gjordes med Alfred 1978. Under de samtal som Thomas Andersson, Siw Burman och Gunnar Karlsson hade med Alfred under 2 vårdagar 1978 **spelade Alfred nästan 50 låtar** och berättade om ett tjugotal spelmän (och en kvinna). Sammanlagt 7 halvtimmar.

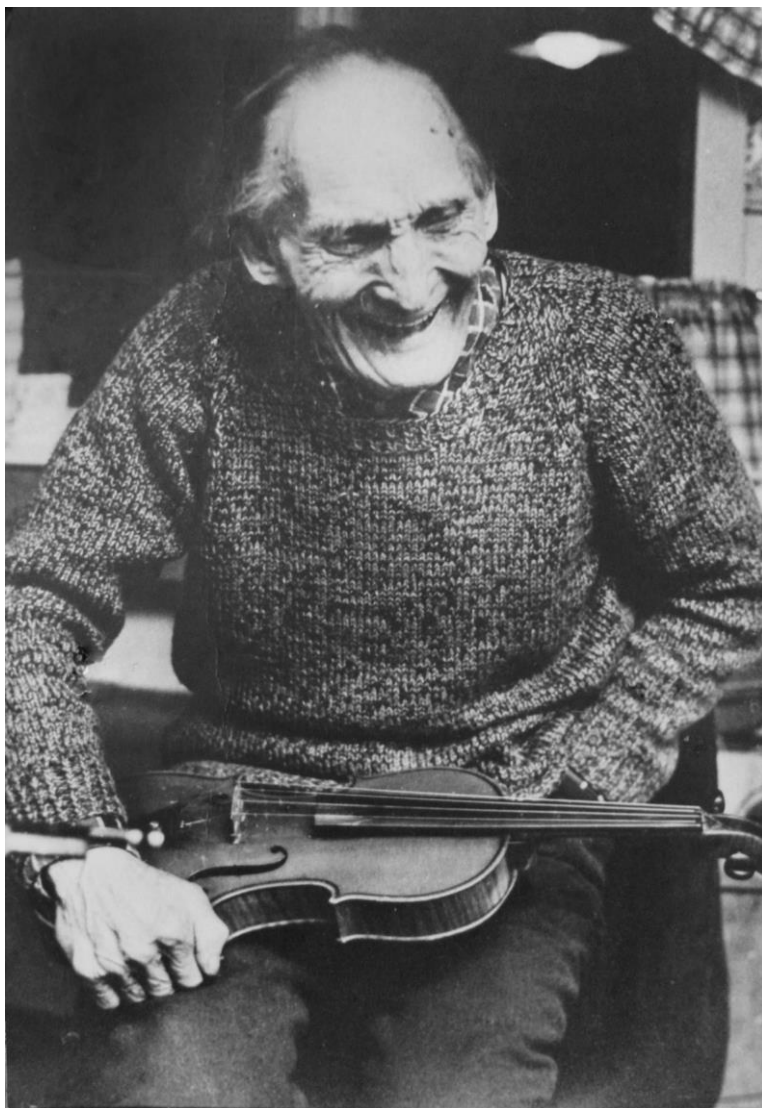
Jag hittade också info om Alfred på andra håll. Det finns beskrivande texter till låtar som lagts ut på Youtube och artiklar i Spelknappen samt andra publikationer. Thomas Andersson nämner exempelvis i en av de texter som han skrivit om Alfred, att Alfreds mamma var också hon av spelmanssläkt och detta, tillsammans med informationen som Alfred delade med sig under intervjuerna fick mig att försöka reda ut vem som var släkt med vem bland de tjugotal personer som finns nämnda i inspelningarna.

1. Spelmannen Alfred Nilsson i Marsvik och hans familj

Ture Jonsson i Stensele (Alblosele), och senare i Mellanås var nybyggarlapp och Alfreds farfar. Han spelade fiol och han är den äldste i Alfreds "klan" av spelmän som finns kartlagda hittills. Han är född i Mårdsjölandet (Stensele nedre) 1801, flyttade 1844/45 till Mellanås där han dog 1878. Hans far, Jon Tursson, var skattlapp i Mårdsjölandet .

Alfreds far, **Nils Erik Turesson** (Nickes Tursn) anges som bonde i husförhörsböckerna. Han spelade dragspel och fiol men det är nog fiolspelet som man hört om mest. Han är född i Mellanås 1850, gifte sig 1878 med Anna Maria Danielsdotter (född 1860 i Granliden). De kom till Marsvik 1889 och han dog 1909. Hon blev 96 år (och några dagar) och levde alltså fram till 1956.

Per Alfred Nilsson, föddes 1895 i Marsvik och dog 1987. Han spelade fiol och hur han skaffade sin fiol och hur han lärde sig att spela har beskrivits av Tho-

Alfred nämner att de flesta låtar som han kan är efter pappan eller Salomon-Petter. Pappan finns ju med ovan och Salomon-Petter återfinns i nästa kapitel. Foto ur Västerbottens Spelmansförbunds samlingar.

mas Andersson och tas därför inte upp här. Han bodde de sista åren i ett servicehus på Fjällgatan i Vilhelmina. Han hade ingen familj.

Erik August Nilsson var Alfreds bror (född 1892, död 1983) och han spelade dragspel. Han bodde de sista åren av sitt liv i Vilhelmina.

Oskar Elis Waldemar Nilsson (född 1899, död 1972) bodde hela sitt liv i Marsvik. Han spelade, precis som Alfred, fiol men jag vet inte så mycket om honom! Vad jag vet däremot är att systrarna Vivi Ann och Britt-Mari (födda Johansson) har berättat att de var i Marsvik och hälsade på sin mammas morbröder under somrarna under 60-talet och kommer ihåg att när de var där så tog Alfred och Oskar fram si-

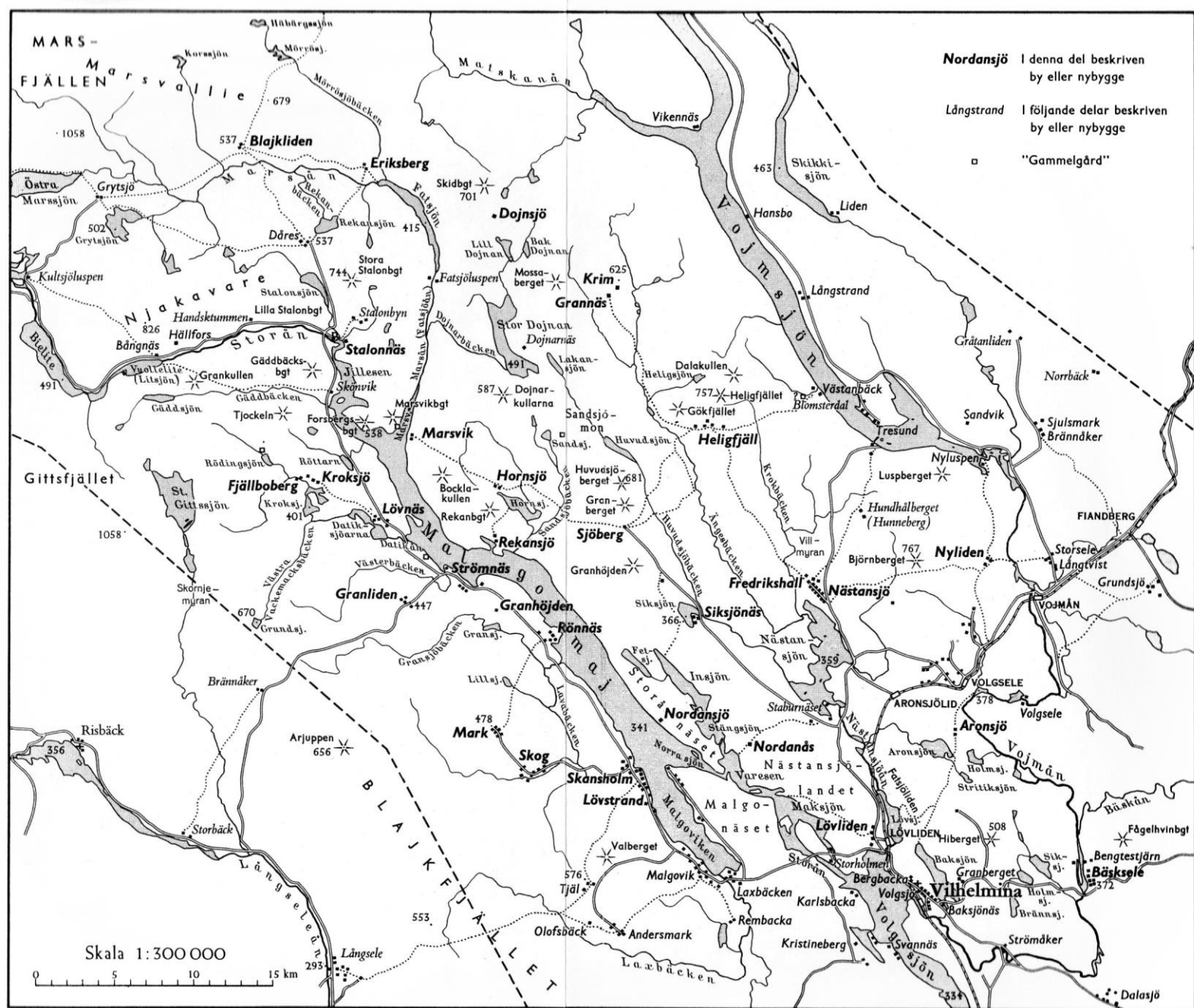
na fioler och spelade.

2. Släktingar till Alfred Nilsson omkring Malgomaj

Granliden ligger på södra sidan av Malgomaj, ca 6 km från Strömnäs och där var Alfreds mor född.

Johan Amandus Danielsson, Morbror Manne, spelade fiol. Han var bror till Alfreds mor. 1902 flyttade Manne tillsammans med hustrun Ida Kristina till Rekansjö som ligger "mitt emot" Granliden och sedan till Strömnäs där han dog (född 1874 i Granliden, död 1949 i Strömnäs).

Pehr Olof Salomonsson, mer känd som Klarinett-Pelle, känner ju många till,

men att han var gift med Märta Johanna Turessdotter (syster till Alfreds far Nils Turesson) är nog inte lika känt! Klarinett-Pelle levde hela sitt liv i Granliden (född 1840, död 1902).

Salomon Petter Pehrsson (född 1865 i Granliden, flyttade 1945 till Umeå och dog där 1949) Han var son till Klarinett-Pelle och Märta Turessdotter och han var den spelman som, vid sidan av fadern, som Alfred Nilsson hade flest låtar efter. Han spelade fiol.

Salomon-Petter och Alfred var alltså kusiner och när man får klart för sig under vilka år Alfreds familj och Salomon-Petter levde så kan man nog anta att Salomon-Petter har varit "en musikalisk länk" mellan fadern och farbrorn och Alfred och hans bror Erik.

När Alfred var i 10-årsåldern fick han börja som getare. Förmodligen i Granliden för där fanns ytterligare en kusin, en syster till Salomon Petter som hette Olga Persson,

som lärde Alfred hur man tillverkade sälpipor och hur man "getarkökade" (dvs kulade på getterna).

Axel Mattsson (fiol) var kronotorpare i Björknäs (Malgomajs norra sida, vid Rekansjö), gift med Undina Augusta Danielsdotter (syster till Alfreds mor). Flyttade 1909 till Rekansjö. Han är alltså en ingift mor-bror. (Född 1872 i Strömnäs, död 1951 i Granliden).

Axels bror **Jonas Mattsson**, Mattes-Jonke, född 1870, spelade munspel och får vara med i denna grupp trots att han, formellt sett, inte är släkt med Alfred men likväl - "morbrors bror"! Flyttade 1918 till Rekansjö och 1924 till Torgnäs (Rekansjö). Han dog där 1926.

3. Släktingar till Alfred i Mellanås och Statsås

Mattias Turesson, Mattes Tursn, född 1873 i Mellanås, var farbror till Alfred. Han spelade fiol och dragspel och bodde

hela sitt liv i Mellanås och dog 1910. Trots att han aldrig bott i Marsvik så har han, med all säkerhet, varit en stor del av "Turs-musiken".

Mattias Eriksson född 1863 i Stensele, död 1940 i Statsås. Mattes-Ers var kusin till Alfreds far o farbror o bodde i Statsås (som är en grannby till Mellanås). En av låtarna, se Slatta 261 Polska efter Mattes-Ers, som Alfred lämnade efter sig, var just efter honom.

Mikael Mattson var son till Mattes-Ers, född 1896 i Statsås, bodde en stor del av sitt liv i Mellanås och dog 1969 i Laxbäcken. Han var Alfreds tremänning. Han hade, som jag fått berättat, flera barn som spelade musikinstrument!

Mellanås har varit en spelmännens och vissångarnas by. Man har brukat säga, att den som har närmat sig byn alltid har hört människorna där spela, tralla och sjunga, så att det har ekat i skogen. (O.P. Pettersson, Gamla byar i Vilhelmina.)

4. Övriga spelmän

Strömnäs

I Strömnäs fanns **Mattias Mikaelsson** med familj bestående av hustrun, Brita Jonsdotter och 10 barn. Huruvida han själv spelade något instrument eller ej har jag inte fått fram men han var far till 3 kända spelmän:

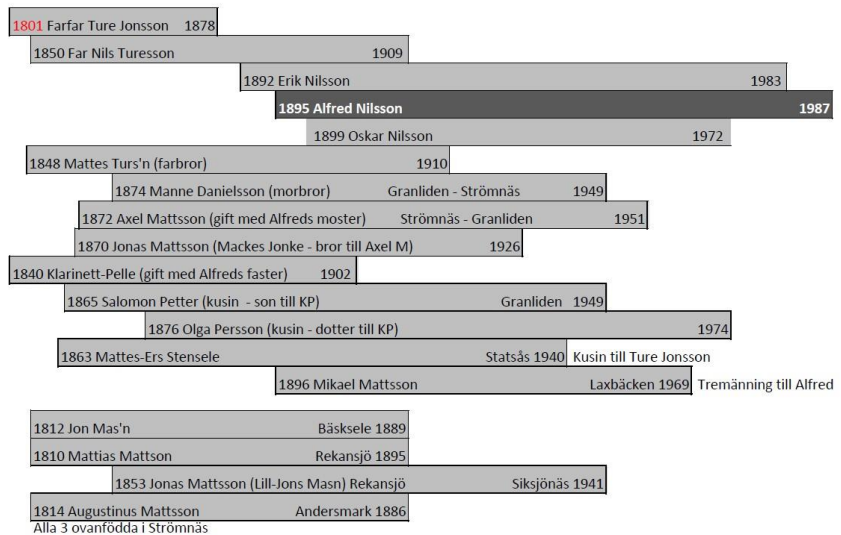
Jonas Mattsson, Jon-Masn, född 1812. Vi börjar med Jon-Masn eftersom han är en av de mest kända spelmännen i södra Lappland. Han kallades ibland också för Gamm-Jon-Masn. Han gifte sig 1839 med Anna Catharina Persdotter och tog över svärfaderns gård i Bäsksele. De fick 8 barn (alla utom ett överlevde sin barn-dom). Han bodde där fram till sin död 1889.

Mattias ”Matts” Mattsson, född 1810. Jon-Masns broder Matts bodde som inhysesman i Strömnäs, till dess han den 3 februari 1859 beviljades rätt att anlägga

och uppbygga nybygget Rekansjö vid Malgomaj. Han dog där 1895.

Augustinus Mattsson, född 1814. Han var dräng hos sin bror några år under 1840-talet men gifte sig och flyttade till Andersmark. Augustinus, var bössmed och tillverkade lodbössor av hög kvalitet, s.k. Augustinusbössor. Han bodde i Andersmark fram till att han dog 1886. Andersmark har vägförbindelse med Malgovik.

Jon Mattsson, född 1853 i Rekansjö, var son till Mats Mattsson. Han kallades för Lill-Jon Mattson. Jon flyttade 1885 till Siksjönäs där han levde fram till sin död 1941.

Denna bild har jag lagt till för att ni ska kunna se när de olika spelmännen levde och på detta sätt få en känsla för hur mycket de kan ha påverkat Alfred Nilsson. Bilden är ny då Alfreds bror Oskar saknades i originalartikeln.

Matts och Augustinus blev alltså kvar vid Malgomaj medan Jon-Masn blev Bäskselebo (Bäsksele ligger öster om Vilhelmina – för den som inte vet). Mer om Jon Masn och hans bröder finns att läsa i Västerbottens-Kuriren 13 nov 1944 eller Spelknäppen No 1 2015.

Stalon

August Erhard Bergkvist (född 1897 i Stalon). Gifte sig 1928 med Sara Elisabet Sjöberg (från Bredbyn i Anundsjö) som var barnmorska.

5. Slutord

Jag vet att det finns många personer som kan mer än jag om de låtskatter som alla

dessas spelmän lämnade efter sig och man kan nog hitta sakfel i min text men jag tror inte att alla har klart för sig om och hur de eventuellt var släkt och hur låtar fortplantar sig genom generationer!

Det finns nog också mycket man kan tillägga till detta så: För den som vill komplettera eller rätta i texten så når ni mig via mejl anders@hegg.se eller på Facebook: www.facebook.com/munspelaren

*Kungsängen i april 2021,
Anders Hägg – Munspelaren*